

Бранко Тошовиќ (Грац)

**Поздравна реч
во Градско собрание на Грац**

Почитуван господине Петер Мајер, член на Општинското собрание!
Драги колешки и колеги!

Дозволете ми во ваше и во мое име да ви се заблагодарам за овој прием, кој во рамките на симпозиумот Поетиката, стилистиката и лингвистиката на текстовите од Блаже Конески во Копрусот Гралис ни го приреди градоначалникот господин Сигфрид Нагл и кој денеска го претставува советникот во Општинското собрание господин Петер Мајер. Главната тема на нашата конференција е творештвото на Блаже Конески. Тој е втемелувач и еден од кодификаторите на современиот македонски литературен јазик и виден книжевен, културен и јавен работник: поет, прозаист, есеист, литературен историчар, филолог, лингвист, преведувач и професор на Филозофскиот факултет во Скопје. Во моево неколкуминутно обраќање до Вас, господин Мајер, и до вас, колешки и колеги, би сакал да укажам на две работи.

Прво, претпоставувам дека е ова првпат во сидините на оваа прекрасна градба во Собранието на главниот град на Штаерска да се чуе македонска реч, но верувам дека благодарение на започнатата универзитетска соработка со Македонија, таа ќе се слуша сè почесто на овие простори.

Второ, словенските земји од Југоисточна Европа се традиционално поврзани со Австрија, а посебно со нејзината јужна покраина – Штаерска, посебно во текот и како резултат на Австроунгарското владеење, во чии рамки се наоѓаа Словенија, Хрватска, Босна и Херцеговина и дел од Србија. Околноста што Македонија остана надвор од оваа империја, под турска доминација и на релативна географска оддалеченост, влијаеше врз тоа да бидат послаби контактите со неа. Со формирањето на самостојната македонска држава, а особено со австриско-македонскиот проект „Моно- и мултилингвален електронски корпус на македонскиот јазик“, започнат во 2008 година, се отвораат нови перспективи за соработка. Што се однесува до главниот град на Штаерска, неговите врски со јужнословенските народи имаат длабоки корени. Тоа се должи на местоположбата на Грац, кој се наоѓа мошне близу до подрачјето на поранешна Југославија, поради што уште одамна бил привлечен за луѓето од нејзината територија. Некои од

нив овде студирале и се школувале, други барале и наоѓале вработување, а трети престојувале кратко време, на пропатување, на гостување и сл. Впрочем, и самото име на градот потекнува од зборот *градец*, кој на алпскословенски значи 'мал град/замок'.

За овој град се врзани животот и работата на многумина познати личности од нашите краишта. Најпознатиот е, секако, Иво Андриќ. Тој работел во Конзулатот на Кралството на Србите, Хрватите и Словенците и се школувал на докторските студии, кои ги завршил во 1924 година. Живеел на улицата Мерангасе, на која денеска се наоѓа Институтот за славистика. Втората позната личност е Никола Тесла. Од 1875 до 1978 година, тој учел на Високата техничка школа во Грац (која тогаш важела за најдобра висока школа во овој дел на Европа). Во втората година од школувањето (1877), во текот на предавањето на професор Прешл за динамо-машината, Тесла првпат дошол на идеја да создаде мотор на наизменична струја. Вториот познат писател е Владимир Назор, кој по завршувањето на гимназијата во Сплит студирал природни науки во Грац.

Јурај Крижаниќ, авторот на првата општословенска граматика и еден од првите поборници на панславизмот, во август 1638 година во Грац се стекнал со титулата магистер (по филозофија како главен предмет). Водачот на хрватското илирско движење, Људевит Гај, по завршувањето на средното училиште, студирал филозофија во Виена, а потоа во Грац.

Во Грац престојувал и комедиографот Бранислав Нушиќ. Тој во Белград ги започнал правните студии, но ги напуштил, па потоа дипломирал во Грац. Летото во 1911 година, овде престојувал сликарот Сава Шумановиќ, кој сакал да си го усоврши германскиот јазик.

Што се однесува до уметноста, луѓето од ова подрачје најмногу се врзувале за Музичката академија, која важи за една од најдобрите во Европа.

Во јавниот живот на Грац понекогаш ќе се случи нешто што е незамисливо за подрачјето на поранешна Југославија. Така, на пример, на 29 ноември 2002 година во дискотеката „Танзпаласт“, пред 300 посетители се одржа изборот за „Мис-екс-ју на Штаерска“. Преседателот на жиријто беше еден австриски слободен новинар.

Се надевам дека за извесно време, меѓу овие имиња ќе се најде и некое македонско. И тоа не само едно.

Врските на македонскиот народ со Грац, барем засега, не можам да ги илустрирам со престој на познати македонски личности во овој град. Затоа, ќе наведам неколку моменти од економскиот, културниот и образовниот живот на Македонците, кои се врзани за Грац. Токму во Грац, неодамна се одржа презентација на економските потенцијали на Македонија, поради намерата на штаерските претријатија да ги засилат економските врски со Македонија. Станува збор за шестата годишната конференција „Пријави

се, Југоисточна Европо! („Check in Southeast Europe!) на темата „Инвестициска тркалезна маса за Македонија“, на која присуствуваа вицепремиерот Владимир Пешевски и гувернерот на Народната банка на Македонија Димитар Богов, како и други истакнати личности. Во Грац се наоѓа седиштето на Европскиот центар за современи јазици (ECML), институција на Советот на Европа, која се занимава со реформи во наставата по јазик. Како членка на Советот на Европа, и Македонија има свој претставник во Европскиот центар за современи јазици. Мотото на оваа институција е дека меѓусебното разбирање е предуслов за хармоничен соживот на континентот без делбени линии и дека за таа цел се неопходни граѓани што ќе можат да комуницираат на некои од многубројните јазици што се зборуваат во Европа. Грац го привлекува вниманието на Македонците и како образовен центар. Посебно место зазема Музичката академија, за која постои голем интерес во Македонија.

На крајот би сакал уште еднаш да му се заблагодарам на градоначалникот за овој прием, како и Вам, господин Мајер, за посветеното време. А сега ги молам да Ви се обратат деканот на Филолошкиот факултет во Скопје, Максим Каранфиловски во Скопје, и раководителката на Институтот за македонски јазик во Скопје, Веселинка Лаброска, кои се координатори на овој симпозиум. Ви благодарам за вниманието.

